

I és que en efecte el nom restà en ús viu, especialitzat com a nom d'afrontacions d'altres llocs. 1) A l'extrem E. de la Serra de Cadí hi ha la important collada *Pas de Prat d'Aguiló*, també dit Pas dels Gosolans, perquè és el que la gent de Gósol, la vila més antiga i important d'aquella terra, empren per passar a Cerdanya: aquest port es troba justament al N. de Gósol: per als gosolans 'aguiló' = 'el Nord' era aquest paratge, i d'això li quedà el nom. «Prat» d'Aguiló, perquè des d'allà i abans de començar la davallada a Cerdanya, hi ha una estesa de prats: el *Prat d'Aguiló* es denominà en contrast amb el gros *Prat de Cernerres*, que hi fa joc en el vessant Sud, arran d'aquest gran camí; i amb *Prat de Cadí*, altra estesa de prats, part damunt de Bastanist, que s'hi oposa, en direcció a Ponent, a mig aire de la Serra de Cadí.

2) *Aguiló*, poble de Segarra agregat a Sta. Coloma de Queralt.

PRON. MOD. *giló* a Sta. Coloma; altres, menys vulgarment, *agiló* (1931, 1956).

DOC. ANT. *Agilone* a. 1040, cit. junt amb Argençola, llegit a l'Arxiu de Solsona; castrum *Aguiló* 1049 (MiretS, *TemplH*, 271); *Aquilonis* 1093 (id. id. 268); eccl. de *Aquilonis* 1154 (Kehr, *Papsturk.*, 336); *Aquilone* 1193 (*Cart. St. Cugat* III, 329); «Bg., clericus de *Aquilone* --- Rauric ---» 1196 (i també citat en un altre de 1229, MiretS, *o. c.*, 270, 268); Ste. Marie de *Aquilone* 1337 (Junyent, *Misc. Griera* I, 377); *Castell de Aguiló*, cens de 1359 (*CoDoACA* XII, 52). Figura en les llistes de parròquies del bisbat de Vic de 1050-1150 *Agilone* en la primera i més antiga, i en la segona (p. p. Pladevall, *Osona* I, 1984, p. 73).

Aguiló es troba al peu del gran castell de Queralt, el dominador de tota aquesta part de Segarra, i prengué nom del fet de ser afrontació d'aquest castell, del qual es troba dret al N., a 1,5 k. i a 3,5 k. al NE. de Sta. Coloma.

3) Hi hagué un altre lloc del mateix nom, a la mateixa comarca, que no crec que s'hi identifiqüi del tot (potser sí per extensió): era també castell i amb església, però aquesta amb una altra advocació: «S. Petri de *Aquilone*», cit. a part a la mateixa llista de parròquies de 1331 p. p. Junyent, i en la tercera de les publicades per Mn. Pladevall. I en el dit cens de 1359, figura més enllà, dins la vegueria de Cervera: «Castell de Sent P. d'*Aguiló* d'en F. Sagrera d'Egolada [Igualada]». Sembla que estaria situat potser a la mateixa longitud cardinal, però més al Nord, car va citat darrere Palamós (agr. de Freixenet, que és 15 k. N. d'Aguiló), Riquer i la Móra (8 k. O. de Cervera) i precedint «Mont Pahó, del pabordre de St. Pere dels Arquells».

4) Torre de l'*Aguiló* a la Marina d'Alacant, que és damunt Benidorm (doncs al N.), Mateu Llopis, *P. València*, 55.

En tots els quals la geografia, igual que la forma del nom, ens demostra que vénen del ll. AQUILO, -ONIS, i no pas de cap derivat d'*aguila*. D'altres és molt més incert, i en part impossible que tinguin aquella etimologia, però valdrà més assenyalar-los, donant-ne algu-

nes raons, ço que almenys tindrà la utilitat de deixar-ne documentació en l'obra.

5) És un poblet de la vall subpirenaica d'Ager, que ve citat com «les Cases de *Aguiló*» en el cens de 1359 (*CoDoACA* XII, 25); i és cert que aquest lloc ve en enfilada dret al Nord de la línia Balaguer-Castelló F.-Os de B.-Tartareu, però importa més per al cas la situació respecte d'Ager, del qual es troba 4 k. a l'O.; i sobretot la forma moderna del nom és *Agulló* segons les geografies i nomenclàtors (i Porcioles, *Fk. de la Vall d'Ager*, 14): conforme, quant a la *u*, amb el nom popular, oït *guló* a la Règula i a Ager mateix (1956). Si bé no especificant el detall de la forma, ja consta documentalment, abans d'aquell cens, la «Torra d'*Aguiló*», parlant d'aquest lloc, en un doc. de cap a 1190 (*BABL* V, 422). La resposta aquí ha de ser doncs negativa; del tot, si no s'hi hagués de fer una reserva.

Que les formes radicals ACULI- i AQUILI- alternaven amplament i des del llatí vulgar antic: és sabut que en cast.-port. ha quedat la forma radical *agujió*n, *agujiada* (*ilhão, ihada*), cast. *guija* (< *aguji*),¹ mentre que ha predominat el tipus *agulló*, *-llada*, en cat., oc. *agullhon*, it. *aguglione*, no sense reaparèixer *aguillon* de forma més ambigua, en francès; i que Schuchardt, *Vok. d. Vglat.*, recollia abundor de dades de *Acquilius*, *Acquisius*, *Aecilius* junt amb *Aculeus*, *Acculeius*, *Accoleius* i anàlegs. En certes zones d'Itàlia han persistit, juntes, certes formes d'aquest doble radical, que recull Pieri, *Top. d. V. d. Arno*, 67: *Aquilone* hi figura en un doc. de 1126, per al NL que Dante anomena *Aguglione* (*Parad.* XVI, 56), i avui hi ha a Toscana aquest nom, per duplicat, si bé reduït a *Uglione* i *Uglioni*. Essent així ja no podem assegurar que aquella forma *Cases de Aguiló* sigui una errada (com n'hi ha en aquell cens de 1359), i que no es tracti d'una antiga duplicat del nom com la de Toscana i del llatí vulgar.

6) Això ens duu a un cas d'ambigüitat semblant: el nom del conqueridor de la ciutat de Tarragona, conegut generalment com Robert d'*Aguiló*, que constà allí com «Prínceps Tarraconis» (1128-1154), ell i els seus fills (fins que per la lluita homicida amb l'Arquebisbe, n'hagueren de fugir el 1171). En docs. d'aquell temps, junt amb la forma *Aguiló* apareix llur nom en la forma «*Aculeyó*» (C. Candi, *BABL* IX, 39) i un «Guillem de Tarragona» figura el 1206 com a nét de «Robert de *Aguiló* o *Aculeyo*» (*BABL* III, 378). Això ens dissuadeix d'identificar-los amb el nom del poblet segarrenç (no massa llunyà), però ja no de veure-hi un lligam amb aquella duplicat romànica i italiana, i amb la suspecta variant *Aguiló* de 1359, de la vall d'Ager.

7) El NP *Agulló* i el cogn. *Aguiló*, no sé fins a quin punt en són separables; ni tampoc no provarem de documentar-los gaire. *Agulló*, cogn. Emp., Manresa, Bna. etc., Pall. (Bretui); *Agulló* i *Agullons* (o *L'Ag.*) NL menor de Taurinyà ross.; Borda de *guló* a Mont-ros de Flamicell (xxvi 156.6, xxxvii 130.24); *Els Aguyons* a St. Joan de Mediona (1933, prop de la quadra d'Agulladols però diferent d'aquesta). *Aguió* com a